

Pomogaj Bog

Psiłoga casnika »Pomhaj Bóh«
za ewangelskich Dolnych Serbow

Oktober 1988
ISSN 0032-4132

Na žnjowny swěžen

Dawno južo wěcej tak njejo, aź žnjowny swěžen zgromažijo naš cely lud pšed Božym woblicom; jano pobožne kšesćijany namakaju drogu do cerkwje. Su woni derje wotkubłane luže, wěžece, aź njesmějoš zabys „mějšo žěk“ groniš, jo-li tebe nčchten něco dariš? Abo su woni tak psiwucone na stary nałog, aź njekš doma wostaš na žnjowny žekowny swěžen?

Lěcrownož jězu a piše kupujomy w konsumje a lěcrownož pilne rolnikarje z nowocasnymi mašinami na polach a łukach žněju — potakem Bog kněz njama zazdašim wjele cyniš z našeju carobu —, poznajomy my dalej:

Ty kuždu stworbu skubłajoš,
ow kněžo dobrotny,
jej trěbnu spižu zgotujoš,
aź nic se njekazy.
Lej, twojich darow kopica
nas rozbogašijo —
žo taka zmilna wutšoba,
žo taka luboš jo?
Pšez tebe jan se žywimy,
ty dajoš wšykno nam;
chto jo tak mocny na zemi,
kenž kšěl nas zdžaržaš sam?

My pšosmy we Wočnašu dalej: Naš wšedny klěb daj nam žensa. My wostanjomy psi tom, aź Bog dawa słyńco a dešć, sewo a žni; aź nasysijo narod po narodu, luži a zbožo, ptaški a wšykno, což jo žywe.

Cerkwja w Mosće, mojej rodnej jsy

Hejnak palc boży pokazujo 48 mejtarjow wusoki, w gotiskem stilu natwarjony torm Mosćańskej cerkwje na nje-bjo. Ako som hyšći ako młode žowčo ze zeleznicu jěždźila do internatne šule do Droyßiga dla Zeitz, běšo cerkwiny torm mjazy Janšojcami, žož som do zeleznicke stupiła, a Picnjom pod zajtšo slědny luby postrow rodneje jsy. A won jo był předne psiwitańske znajmje, gaž som pšišla domoj na prozniny.

Cerkwja w Mosće ma kšute městno w mojom spomnjeju z młodych lět. Wot lěta 1925 do 1972 jo moj nan Hanzo Hühnchen był organist, a won jo był wjelgin gjardy, ako jo dostał titul „kanthor“.

Teke moja maš jo se cuła wusko zwězana z cerkwju. Gaž nan njejo mogał, ga jo wona grała na orgelach a jo jogo w cerkwji zastupowała. Lětžasetki dlujko jo wona Boży dom wupysniła psi kuždej namšy, kuždem swětem dupjenju, psi gorjejbranju a psi kuždej swajžbje. Wona jo nejřědnjejše kwětki z našogo gumnyška za to dała. Teke moja sotša a ja smeji sobu gotowalej a smeji nazymu do lěsa chojžilej po pisane galuzy k wupysnjenju.

Wšo, což naš Bog how stworił jo,
to co won zažarbowaš,
to rano tež a pozdže co
won gnadnje wobzwarnowaš;
we jogo celem kralejstwu
žo wšykno rowno z pšawdosću:
Něnt chwalbu dajo Bogu!

Ale Bog dawa nam teke našo strowje. Luže wětšy žěl njerože ako wo šělly klěb. To šělne jo nam bliše; togodla wo njo nejwěcej se staramy. Słowo Bože pak wucy nas, aź našeje duše strowje jo to wosebnejše. Bogaty bur (ew. sw. Lukasa 12, 15–21) se wjaseli, aź ma brožnje polne a docě nadlujko. Bog kněz pak jomu groni: Ty blazan, žensa w nocy bužo twoja duša wot tebe pomina, a ceje bužo, což sy nagromažil? Co bužo z twojeje duše? Njezni ga to pšašanje we tebe? Njejo ga, aby Bog z klapacom na twoju dušu deril, aby njewobstawnosć wšogo zemskego wuznał a pytał to, což gorjejkach jo?

Jezus jo klěb žywjenja; won co dawaš carobu, do nimjernego žywjenja trajucu. Tak ako ku blidu se modlimy, aby Jezus tu jězu nam žognował, tak dej ten klěb na twojom bliže šići dopomnješ na ten klěb, kotaryž jo łamany za tebe k wodawanju twójich grěchow. Jezus powěda wo duchnem klěbje, kenž njamožomy hynacej braš ako z duchneju ruku, to jo naša wěra. Coš-li wěžeš, lěc klěb žywjenja maš, ga pšiglěduj, lěc wěřiš do Jezusa, syna Božego. Maš-li jogo za swojogo wumoznika, sy-li do njogo zasajžony a z nim zwězany, ga sy teke wěsty Božego žěšetstwa a nimjernego žywjenja.

Bog daj nam wšyknom raz nimjerne žywjenje pšez kšutu wěru do Jezom Kristusa!

Herbert Nowak,
farař n. w. w Drjowku

Dnja 12. awgusta 1900 jo była slědna Boža mša w starej Mosćańskej cerkwji, psi tom jo se teke serbski spěwalo. Žeň po tom su chopili ju wottergaš. Zakładny kamjeň noweje cerkwje su položyli dnja 28. awgusta 1900. Zwiganje su swěšili 10. nowembra samskego lěta. Až do wuswěšenja noweje cerkwje, dnja 9. oktobra 1901, su Bože služby se wotměwali w Mosćańskej šuli. Tam stej bylejši dwě řědowniskej špě, kenž stej bylejši zwězanej pšez dwójne žurja. W jadnej řědowni su sežili muske a w drugej ženske. Farař pak jo stojał w žurjaku a jo wottam přatkował Bože słowo.

Až do drugeje swětoweje wojny jo nan kuždych 14 dnjow Božu službu cytał, a to až do lěta 1933 w serbskej rěcy. Teke Božu mšu na gwězdku a silwester jo nan žaržał. A jogo šulski chor jo tšiglosnje k tomu spěwał. A maš, sotša a ja smy psi tom pšeckej mli swoje nadawki. Služba w cerkwji jo šlušała do našogo swojžbnego žywjenja. To jo był pšeliš řědny cas!

Šim tužnej jo było, ako jo naša cerkwja se we wojnje zničyla. Staršejšej stej plakałej dla řědnych orgelow. SS-aki su orgelje a cely natwark rozbuchnuli na towzint kusow. Bejna škoda jo psi tom nastała na Božem domje. Torm ale jo wostał stojecy. Ten ga su kšeli zwališ, aby „pšěiwnikoju“ wid na frontu wzeli. Kake to blazaństwo!

Pozdžej jo se cerkwja jano na nuzu porěžała. Harmonium jo měl nējajšne

orgelje narownaš. — Kak jo tegdy nan se nowe orgelje žycyl, a won jo cakał, aby se na twarjenju cerkwje wěcej cynilo nježli jano „platało“.

Mjaztym ga mamy se k. fararjeju Hupacuju wjelgin wužekowaš, pšeto won jo dojspil, aź torm jo něnto zasej wuporěžony a nosy samo pozložanu kulu z pozložaneju kšicu. K 85lětnemu wobstašu našeje cerkwje, dnja 9. oktobra 1986, su Mosćanarje se mogli radowaš nad ponowjonym tormom. Něnto se wšykne nažejamy, aź teke kšywo cerkwje bužo nowe kšyte, aby naša cerkwja se nam hyšći dlujko zdžaržała.

Ga něnto bužo psi nas serbska namša. — Kak mocnje a wjasele že by moji nan grał na orgelach resp. harmoniumje, gaby won to mogał dožywiš!

Marjana Kulowa, Most

Na rozgrono smy pšosyli Helmuta Hupaca, fararja w Korjenju

Red. „Pomogaj Bog“: Z wjelikim pšechwatanim su serbske namšarje lóni nazymu w Dešnje a lětosa w nalěšu w Janšojcach wiželi a slyšali hyšći młodego dolnoserbskego prjatkarja Helmuta Hupaca, wosadnego fararja z Korjenja (Kahren). Kotara jo Waša rodna wjas?

F. Helmut Hupac: Som se naroził w Prjawozu, dnja 18. junija 1950, doma w dobrej špě, ako jo to tencas hyšći tak było. Naš nan jo weterinarny technikar a naša maš gospoza. Mam jawnego bratša.

PB: Kaka jo była Waša żywjeńska droga z rodneje jsy Prjawoza až do Korjenja?

H. Hupac: Ako šulski gole som choził tši lěta do Prjawoskeje šule, potom jawno lěto do Smogorjowa a až do 8. rědownje do Brjazynskeje šule. Wot lěta 1965 do 1969 som wuknuł na Serbskej rozšyrjonej wušej šuli w Chošebuzu. Moja rědowniska wucabnica jo była Marja Rječkojc. Na nju se rad dopomnjejom dla jeje cłowjeskeje šoploty, ako jo na mnjo wupromjenila ako wucabnica a kšescijanka. Cesćim se jeje zamožnosć, nam tak rozklasć żywjeńske godnoty, až smy nawuknuli samostatnje myslis a swět posužowaš. Mě jo se jeje wucba spodobala a teke to, kak jo nas wucyła, spoznaš godnoty serbskeje kultury. Po abiturje som był wojak. Wot lěta 1971 som pės lět studěrował teologiju w Barlinje. Swoj přědny eksamen som zložyl w lěse 1976. Tomu jo se pšizamknul wikariat w měsće Neuruppin w Potsdamskem wobwože a prjatkarski seminar w Gnadau pla Magdeburga.

W lěse 1979 som zložyl swoj 2. teologiski eksamen.

Až do lěta 1983 som želał w administratiwnej cerkwinkej službje w Chošebuzu. Dnja 1. junija som potom pšewzeł zastojnstwo fararja w Korjenju.

PB: Wy powědašo serbski w Prjawoskej narěcy. Potakem sćo serbsku rěc wot doma nawuknuli, nic w šuli?

H. Hupac: Jo, pši nas jo se doma serbski powědało. To ale tencas njeběšo žedna wosebnosć. W młogich domach w Prjawozu jo se tegdy hyšći serbski powědało. Teke ze žěšimi.

PB: Sćo ga ako gole teke mogali na serbsku namšu choziš?

H. Hupac: Namšu chožili su luže pšawidłownje, teke my, ale serbskeje namše njejo było. Přědnu namšu w maminej rěcy som dożywił lóni w Dešnje. Serbske prjatkowanja pak su mě weto znate ze žěšecych lět. Naš stary nan a teke stara mama stej kuždu nježelu glosnje z Tešnarjowych prjatkarskich knigłow cytalej. Myslim, až su teke luže w drugih domach serbske Bože słowo cytali, pšeto Tešnarjowe knigły su woni pšecej hyšći doma w spižkach chowali.

PB: W Korjeńskej cerkwi su něga wuznamne procowarje a spěchowarje dolnołužyskego serbstwa statkowali. Na pšikład jo na farje była přědna šišćarnja knigłow Chošebuskego wokrejsa, a tam jo se teke šišćal Lutherowy katechizm w dolnoserbskej rěcy. Sćo Wy na tom polu raz pitšku slěžili?

H. Hupac: Jo, wot šišćarnje, kotaruž jo Jan Bogumił Fabricius založyl w lěse 1706, njejo božko nic wěcej wušej wostało. Ale žož jo stojala, mogu pokazaš.

Ku cesći Fabriciusa jo pšed lětami teke była pšedwižona wopomnjeńska tofla. Mě se zda jo se wo tom powědało w lěse 1982. Wosadna rada jo tomu pšigłosowala. Ja som teke był z tym wobjadny, ako som 1983 cerkwinske zastojnstwo w Korjenju pšewzeł. Luže howko su se jano žycyli, až tofla dejala bys dwojorěčna, aby ju Serby a Němce mogali derje cytaš. Něnto cakamy, ale njejo se dalej nic stało. To jo škoda.

PB: Wumějo w Korjenju mimo Was hyšći něchten serbsku rěc?

H. Hupac: Mě njejo nichten znaty. Ale až do końca awgusta tego lěta ga som teke wobstarał Mosćańsku wosadu, kotaruž jo mjaztym pšewzeł nowy farar z Barlina. A do teje wosady slušatej teke Grožišćo a Barbuk. W tych tšich jsach bydle luže, ako wuměju hyšći serbsku rěc. Tam smy samo raz zachopili namšu serbski spěwaš. Za mojim zdašim jo to było Šichy pětke 1984, ako smy serbske kjarliže spěwali. Luže su sebjak žycyli, toš jo se teke derje raziło. Potom ale njeksmy pokšacowali. Zawěšće budu se woni něnto šim wěcej wjaseliš, gaž wugotujomy w Mosće dolnoserbsku namšu.

PB: Korjeń — a Grožišćo teke — matedej se w bliskich lětach wotbagrowaš dla wugla. Co bužo potom z Wašeju wosadu?

H. Hupac: Wot Korjeńskeje wosady wostanu Kopańce (Neuhausen) a Dubrawka (Frauendorf). Toš tej wjasce bužotej se nejskerkej potom z města wobstarowaš. Wšě druge z teje wosady maju se pšesedliš, žel z nich nejskerkej pojžo do Dešanka. Se wě, až su z wotbagrowanim za tych luži bejne wosobinske wopory a cłowjeske problemy zwězane. Woni ga zgubiju swoju domacnu wjas, a lětzasetki dlujke mjasobne pošęgi wejsanarjow se tak njezjapki pšetergnu.

PB: W Dolnej Łužycy njejo tuchylu žedneje serbskeje wosady, ako ma serbskego fararja. Njeby Wy mogali jawnu serbsku wosadu pšewzeš?

H. Hupac: Zasadnje take fararske zastojnstwo njeby wotpokazał, ale we wokognušu njewižim žedneje možnosći. Bog bužo to rědowaš, gaž jo cas k tomu zdrjaly.

PB: Wutšobny žek za rozgrono.

Dolnoserbska namša w maju w Janšojcach

Dnja 8. maja t. l. su ewangelske Serby z Janšojc a wokoliny po lětzasetki dlujkej pšestawce zasej dożywili namšu w maminej rěcy. „Chwalony buži Bog, kenž pšosbu njezachyšijo, daniž swoju dobrosć wote mnjo njewotwobrošijo“ (psalm 66,20) jo było grono Božeje služby. A 120 namšarjow jo se w Janšojckem Božem domje zgromažilo. Po witanju pšez Christinu Janojc z Dešna, kotaraž jo južo lóni serbsku namšu w Dešańskej cerkwi organizěrowala, jo kněz f. Helmut Hupac z Korjenja liturgiju, epistolu a ewangelium cytał. Wosada jo spěwala z dolnoserbskich spěwarskich ze składa Dešańskeje cerkwje, kotaryž jo hyšći Bogumił Šwjela za swoj cas založyl. Na orgelach jo kněni Nowakowa z Drjowka grała. Kuždy jo łopjeno z wotběgom namše do ruki dostał, aby jej lěpje slědowaš mogal.

Kněz f. Herbert Nowak z Drjowka jo pokšacował z prjatkowanim, a won jo wšykných teke na Bože blido pšepšosyl. Po žognowanju pšez f. Nowaka jo gość, wuśy promšt kněz R. Richter z Chošebuza, k wosaže powědał. Z wutšobnymi słowami jo wugronił swoju pšezjadnosć a podpěru za wožywjjenje serbskeje namše za Dolnych Serbow. Na końcu namše jo kuždy mogał sebje wežeš casnik „Pomogaj Bog“, kenž jo se wudał pši gozbyje serbskeje namše w Janšojcach ako dolnoserbska pšiloga casnika „Pomhaj Bóh“ ewangelskich Serbow Gorneje Łužyce. Potom su wšykne byli wutšobnje pšepšosone na faru na kafej a tykańc a zgromadne spěwa-

nje. Žěk a chwalbu pilnym Janšojckim gospodarjam a drugim organizatoram jo dobre poraženje wotpołudnja. Wotgłos dolnoserbskeje namše w Janšojcach jo był dobry. Někotare su pšišli se wopšašat, lěc njeby možno było wu nich teke namšu w serbskej rěcy žaržaš, na pš. w Borkowach abo w Depsku, a su se teke pšašali, lěc njeby mogałi se dolnoserbske spěwarske kupiš. Chwališ ma se, až stej „Nowy Casnik“ a serbski rozgłos pšepšosenje na serbsku namšu wozjawilej. Naš dolnoserbski tyženik ga jo pozdžej teke wo wotběgu toho wotpołudnja svojich cytarjow informował.

Christina Janojc, Dešno

rarjow. Tešnarjowe prjatkarske knigly su wujšli w styrych nakładach! – w lětach 1869, 1879, 1892 a 1900. To nam pokazuju, kak wjelgin wobľubowane su pla serbskich luži byli.

Gaž jogo woľachu, jo Tešnar jězdził do Dolneje Łužyce, aby tam Serbam prjatkował w maminej rěcy. Wot lěta 1882 žaržašo teke serbske namše w Barlinje za wjeliku libu tam w cuzbje bydlecych Serbow. Až do jogo smjerši w lěše 1898 statkowašo Tešnar teke ako pšedsedař dolnołužyskeje Mašice Serbskeje, kotaruž běšo 1880 sobu založyl. Pilnje žělašo dalej na publicistiskem polu. Tak wudawašo na pš. knigly „Měrtyn Lutherusa žywjjenje a statki“, „Kejžora Wylema I. žywjjenje a statki“, „Starkowe modlitwy“, „Nowe serbske modlitwy“ a druge, ako teke dolnoserbskej ewangelskej casopisa „Pobožne głosy z bratšojскеje gmejny“ a „Mision-ske Powěšći“.

Cas swojogo žywjjenja wustupowašo Jan Bjedrich Tešnar za swoj dolnoserbski lud a wojowašo pšesiwo germanizaciskej politice bramborskeje cerkwy.

Njeby my teke žěnsa takich njewomucnych wojowarjow za našo serbstwo trjebali?

Martina Nowakoje, Wjerbno

500 lět Jan Brězan – serbski reformator Chošebuskego kraja

Blisko Thälmannoweho naměsta w Chošebuzu namakajomy Briesmannowu drogu. Chto běšo wony dr. Johannes Briesmannus? Serbski se pomjenujo Jan Brězan a narozi se w lěše 1488 w Chošebuzu na Starych wikach c. 15. Ako młoženec stupi do tudejšego kloštarja. How słyšašo wšake pšesiwo Lutherusaju. Togodla porašo se sam do Wittenberga, aby Lutherusa ze swojeju mudroscu pšewinuł. Mjaztym bu hyšći w Frankbrože nad Wodru za mjeršnika wuswěšony. Zasej we Wittenbergu, wojowašo Brězan mocnje pšesiwo Lutherusaju. Šym dłymej pak se zaběrašo z Lutherusowej wucbu, šim wěcej bu wot cysteje ewangelskeje wěry pšewinjony. Wotněta Lutherusowy wuski pšijašel, kubľašo z nim młodych ewangelskich duchownych; došć serbskich młoženćow běšo mjazy nimi. W lěše 1522 posła Lutherus swojogo rozbužonego pšiwisnika Jana Brězana domoj do Chošebuza, aby tudy tu nowu wěru zapowědał. Jědernje se rozlěgašo Brězanowy głos w serbskej cerkwi a pšiwabi wjele namšarjow. Dokulaž mějašo won wjeliki wuspěch ze svojim prjatkowanim, pšichyłašo se jomu skoro měsćanska rada. Ale katolski bok gibašo se teke kradu. Tak nasta tencas w Chošebuzu wjelika zwada. Mišnjański biskup woľašo kurwjercha Joachima I. wo pomoc pšesiwo nowej „kecarskej“ wucby. Južor nazymu lěta 1522 dejašo skobodny Brězan swojo rodne město wopušćiš: Won wuběgašo do stareje Pšuskeje, žož nejpjerwej w Kralowcu (Königsberg) dalej žělašo. Tu chylu žěšo w Chošebuzu zwada dalej. Katolske knězastwo wuda w lěše 1524 pšikazň, až kuždy, kenž by na někaku wašnju podpěrował nowu wucbu a z tym katolsku cerkwju zanicował, dejal do popajženstwa pšiš. Akle 1537 jo se na brošma (Fronleichen) w němскеj a serbskej cerkwi Chošebuza oficialnje reformacija pšewjadla.

Jan Brězan jo w lěše 1549 w Kralowcu wumrěł, žož ako cłonk knězastwa

Spominamy na Jana Bjedricha Tešnarja – wuznamneho procowarja na polu dolnoserbskeje rěcy

W juniju pšed 90 lětami jo zemrěł dolnoserbski farař Jan Bjedrich Tešnar – jaden z nejwuznamnejšych wošćenćow dolnoserbskego luda. Won jo był njewomucny wojowar swojogo casa za serbstwo w Dolnej Łužyce.

J. B. Tešnar jo se dnja 18. oktobra 1829 ako syn golinika w Goľkojskej Podgoli naroził. Won jo chožił do Goľkojskeje šule, jo pla fararja Krygarja w Picnju a Janšojcach wuknuł a pozdžej na gymnaziju w Chošebuzu studował. Do casa jogo Chošebuskego studija padnjo teke jogo předne zmkanje z Karlom Awgustom Jenčom, to jo był serbski farař, historikar a organizator studańskego žywjjenja w Gornej Łužyce. K. A. Jenč zagori młodego Tešnarja za serbstwo, a won běšo w tom zwisku teke duchny iniciator založenja towaristwa dolnoserbskich studańcow. Tak jo w septembrje lěta 1849, potakem pšed pšisamem 140 lětami, pši Chošebuskem gymnaziju nastało serbske towaristwo „Łužyca“. Studańc Tešnar jo był pšedsedař toho gymnazialneho towaristwa. Raz wob tyžej cłonki „Łužyce“ se zmakachu. Woni cytachu w „Bramborskem Serbskem Casniku“, pisachu a porězaču swoje nastawki, kenž potom wozjawjachu we wšakorakich casnikach. W maľkich kursach serbske studańce se mjazsobu wuwucowachu, nic jano

w serbskej rěcy, ale teke w stawiznach swojogo luda. Božko wo towaristwje „Łužyca“ južo po někotarych lětach nic wěcej njeslyšmy. Snaž zwisujo to z tym, až młody Tešnar do Barlina wotežě, žož teologiju studowašo a teke na pšednoski slawistiki chožjašo.

Wot lěta 1857 statkowašo J. B. Tešnar ako diakon pši Chošebuskej serbskej cerkwi. How ale běšo jogo myto wjelgin niske, tak až procowašo se wo drugu faru w dolnoserbskich jsach. Wosady by teke takego fararja trjebali a rad měli, kenž se tak njewomucnje za serbstwo zasajžowašo, ale wušnosć to njedowoli. Ako wostachu wšykne procowanja, wostaš w Dolnej Łužyce, podermo, jo Tešnar w lěše 1862 pšesěgnuł do němскеje wosady Nieda pla Zgorjelca. Tam statkowašo až do smjerši ako farař, ale wšen lichotny cas wužywašo za zdžaržanje serbstwa w Dolnej Łužyce.

Wuznamne běšo Tešnarjowe žělo na polu dolnoserbskeje literatury. Južo z jogo Chošebuskego casa znajomy řed dopisow do „Bramborskego Serbskego Casnika“. Předne wot njogo wudane kniglicki maju titul „Z kjarchoba domoj“. Dalej won se starašo za wudawanje nowych spěwarskich a radnu libu dalšnych nabožinskih knigłow. Jaden z nejwuznamnejšych spisow Tešnarja běšo „Ten Kněz jo moj pastyr! abo Prjatkarske knigly na ewangelije ceľego lěta“. Toš te knigly služachu Dolnym Serbam lětzasetki ako broń pšesiwo germanizaciji a pomagachu jim w casu, ako su pšisamem wšykne wosady w Dolnej Łužyce dostali němских fa-

stwa jo był zagronity za cerkwine pšašanja, žož jo był kanclar tamnjeje uniwersity a tejerownosći prezident Samlandskego biskupstwa. Až do smjerši jo trało jogo pšijašelstwo z Martinom Lutherom.

(Wobž. nastawk H. Nowaka w Pra-tyji 1969.)

Dr. Jan Bržan, na kotaregož 500. narodniny w decembrje spominamy, jo był předny a nejwuspěšnejšy reformator w Pšuskej. W jogo rodnem měsće Chošebuzu jo jedna droga po Bržanu-Briesmannu pomjenowana. Dalej jo planowane, až dostanjo jedna šula wobwodnego města jogo cesne mě a až Němski post wudajo wosebny postowy zygliški pši gožbje 500. wrošenice.

Pocesćenje B. Šwjele

Pši gožbje 40. wrošenice smjertnego dnja Bogumiła Šwjele, dnja 20. maja t. l., podachu se k farar H. Hupac z Korjenja a sobuželašerje nastawajucego Chošebuskego serbskego muzeja na polnocny kjarchob wobwodnego města, aby pši rowje fararja Šwjele spominali na jogo njewomucne statkowanje za serbstwo. Ze strusom, wobwitym z bantom w serbskich barwach, pyšnjachu row wuznamneho serbskego procowarja a sobuželašarja Domowiny. Pšibytne se wuwědobnichu, až B. Šwjele ženska na wšaki part cesćimy. Na pšikład jo se w Chošebuzu/Zaspach droga po njom pomjenowala, a w Dešnje stoj jogo pomnik sporomje cerkwje. Pši jogo rowje ale nic na to njepokazujo, až wotpocywa howko jaden z nejwuznamnejšych Serbow Dolnje Łužyce. Jogo rowowy kamjeń jo jano w němskej rěcy napisany a hejnak zabyty pši swojžbnem rowje wotstajony. Serbska rozšyrjona wuša šula „M. Domaškojc“ jo jano něži styri sta metrov wot kjarchoba zdalona. Ale chto z wuknikow wogledajo rowam Šwjele a tych drugih serbskich wosobinow znejmješa raz w bėgu styrilětnego wuknjenja? Chto z wuknikow a wucabnikow teje šule scelego wo nich wě? Podobnje musymy pšašaj pla wětšyny cłonkow Domowiny w měscańskich kupkach. How že konstaterujomy, až jo se južo ze wšakich stronow napominajo, až by župa Chošebuz dejala wujowaš wo cesne mě Bogumiła Šwjele.

Dwě anekdoće

Šwjele wobzwarnujo cerkwju

Pšizoš-li do Dešańskeje cerkwje, ga wiziš na tych korach němske a serbske špruchy. Tam stoj na pšikład „Glědaj, to jo Bože jagnje, togo swěta grěchy pšec wezece“ abo „Cesć buži Bogu we teje hušynje a měr na zemi a cłowjekam dobre spodobanje“. Na dupnicy cytamy „Dajšo žišetkam ku mnjo pšis“.

Ako su cerkwju w lěse 1936 wotnowili, běšo k. farar Bogumił Šwjele za to, až teke serbske gronka dejali se napisaj, lěcrownož někotare štyrjaki běchu pšesiwu tomu.

Ako Ruse w lěse 1945 do se paleceje jsy pšizechu a do cerkwje stupichu a te serbske špruchy tam wizechu, gronjachu: „To jo stara słowjańska cerkwja. Tu dejmy ščitaš, až se njewotpalijo!“

Tak jo Šwjelowy duch ju wobzwarnował. K. J.

Chto jo ten pšawy

Na wobradowanju pla 1. zastupnika wušego šolty wobwodnego města su měscańske kulturniki pšemyslowali, co šuša wšykno do wustajeńce na kongres Domowiny. Mjazy drugim jo było naražone, z fotami na to pokazaš, až žedne drogi města su pomjenowane po serbskich procowarjach a někotare maju samo dwojorěčne tofle. Jadna sobuželašerka wotrěda kultury rady města jo znate cynila, až jo se dajeto akle droga w nowem želu města w Chmjelowje/Zaspach po Šwjele pomjenowala. A wona gronjašo: „Ja ale njewěm dokradnje, lěc jo to był ten Bogumił abo ten Gotthold!“ W.

POWĚŚĆI

Chošebuz: Sobuorganizatory dolnoserskeje namše, loni w Dešnje a lětosu w Janšojcach, su dnja 3. junija t. l. byli pšepšosone pla Chošebuskego wušego promšta R. Richtera, aby wurazowali, kak pokšašowas ze serbskeju Božuju službu w Dolnje Łužycy. Pšibytne su se zjadnali, až dejala se wutworiš želowa kupka „serbska namša“, kenž se cujo zagronita za zaměrne a pšawidlowne pšigotowanje namšow w dolnoserskeje rěcy. Dej teke bys zawěšćone, až wužo kuždy raz nowy dolnoserski nabožniski casnik „Pomogaj Bog“.

Hodžij: Swoj lětosny serbski cerkwiny zeń su ewangelske Serby Gorneje Łužyce zarědowali dnja 18. a 19. junija t. l. w Hodžijskej wosaže (Gōda). Wosebny wjerašk swězenja jo był dalšne pšedstajenje „Serbskego rekwieama“ wot K. A. Kocora pšednjasony wot Katolskego serbskego cerkwinego chora z Budyšina.

W Hodžiju namakajomy jadnu z nejstaršych lužyskich cerkwjow, kotarejež předne twarjenje pochada z lěta 1076.

Dešno: Domowinska špa, ako jo se dnja 24. junija t. l. z ponowjoneju a rozšyrjoneju wustajeńcu zasej wotworiła, pokazujo mimo rěda z burskego žywnjenja w někotarych witrinach teke nējajšnu namšarsku drastwu Dolnych Serbow. Dalej su wustajone dolnoserske spěwarske a Tešnarjowe prjatkarske knigły ako teke biblija w dolnoserskeje rěcy.

Na wosebnej tofli a w jadnej witrinie dostanu wogledarje doglěd do wobšyrneho statkowanja Bogumiła Šwjele, kenž

jo wot lěta 1913 do 1941 ako farar w Dešnje želał. Dalšna tofla pšedstajijo dolnoserskego fararja a redaktora Kita Panka, kenž jo w swojej rodnjej jsy Dešnje wot lěta 1852 do 1886 fararił.

Budyšin: Wot zachopjeńka februara wježotej se kolektiwnej dialoga mjazy Zwězkowym pšedsedarstwom Domowiny a zastupnikami Zjadnošestwa Cyrila a Metoda ako teke ze zastupnikami Serbskeje ewangelsko-lutherskeje superintendenty. Pši tom se wobjadnawaju pšašanja zgromadnego statkowanja za dalšne zdžaržanje serbstwa.

Drježdžany: Zajmna diskusija wokolo woplěwanja jatšownego rejtowanja w serbskich katolskich wosadach jo se w mjasecach po jatšach wjadla ze stromy serbskich studańcow. W swojom internem casniku „Serbski student“, ako wuchada w Drježdžanskej kupce „Bjarnat Krawc“, su mjazy drugim wotšo kritizěrowali zmolki masowych medi-jow pši rozpšawjenju wo tom nałogu katolskich Serbow. Jo naražone, wo jatšownem rejtowanju pšigotowas šisć wosebnych informaciskich lojowen abo samo knigłow, žož dejala se wobšyrnje ze słowom a wobrazami pisaš ze stawiznow a pšibytnosći naloga. Take knigły by se derje gožili wudaš až do lěta 1990 pši gožbje 450. wrošenice, až nałog jo se předny raz naspomnjeł w Ralbicańskej chronice.

Namšarski słownik (I)

(Zestajal H. Nowak-Drjowkojski)

Hirarchija	Die Hierarchie
wikar	Vikar
nišy farar,	
pomocny farar	Hilfsprediger
prjatkaj	Prediger
farar	Pfarrer, Pastor
fararka	Pastorin, Pfarrfrau
pastyr	Hirte
wušy farar	Oberpfarrer
promšt	Superintendent,
	Propst
zastupny promšt	stellvertretender
	Superintendent
	bzw. Propst
wušy promšt	Generalsuperinten-
	dent
biskup	Bischof
fararstwo	Pfarrerschaft,
	Pfarrerstand
won wuknjo na	er ergreift den Beruf
fararske	eines Pfarrers
fara	Pfarr, Pfarrstelle
fararnja	Pfarrhaus
talár	Talar
leginy	Bäffchen

Cerkwja	Die Kirche
cerkwica	(kleine) Kirche
cerkwica	Kapelle, Kirchlein
Božy dom	Gotteshaus
katedrala	Kathedrale, Dom
sakristaja	Sakristei (wenn ans
	Gotteshaus ange-
	baut), Vorraum
	einer Kirche
woltař	Altar
woltařnišćo	Altarraum
swěcnik	Leuchter
kšica	Kreuz
ławka	(Kirchen-)Bank
ławki	Gestühl
cerkwine město	Kirchensitz
zwon	Glocke
zwonica	Glockenstuhl
won se pora po	er kommt zu spät
zwonicy	(sprichwörtliche
	Redensart)